

LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENTET
Postboks 8007 Dep
0030 OSLO

Saksbehandler, innvalgstelefon
Lina Nøstvold, +47 7416 81 48

Innspill til arbeid med ny dyrevelferdsmelding reindrift

Viser til brev fra Landbruks og matdepartementet (LMD) datert 27. juni 2023, angående innspill til arbeidet med ny dyrevelferdsmelding reindrift. Departementet ber om innspill på status i næringen når det gjelder dyrevelferd, samt hvilke dyrevelferdsmessige utfordringer reindriften har i dag og fremover i tid. Det bes om at faktorer som påvirker dyrevelferden både direkte og indirekte omtales, samt eventuelle forhold mellom samisk og norsk kultur som skulle kunne påvirke dyrevelferden i reindriften. Det åpnes også for å komme med innspill til konkrete forslag og tiltak for å imøtekomme disse utfordringene, men det understrekes at disse tiltakene må være både praktiske og økonomisk gjennomførbare.

Statsforvalterens/reindriftsavdelingens innspill

Reindrift drives over store geografiske områder med varierende topografi og landskap, og reinen blir naturligvis utsatt for et stort antall ytre påvirkninger til enhver tid. Disse faktorene vil påvirke dyrevelferden både direkte og indirekte. I tillegg vil velferden til reinen være avhengig av utøverne som driver næringen, slik at også mellommenneskelige forhold vil kunne innvirke på drift og i neste omgang også påvirke velferden til reinen.

Å skille de forskjellige påvirkningsfaktorene fra hverandre er krevende, da de ofte virker sammen. Nedenfor har vi forsøkt å gi en beskrivelse av faktorer som vi, i større og mindre grad, mener har og vil ha innvirkning på dyrevelferden i reindriften. Vi har tatt utgangspunkt i noen av punktene som var listet opp i innspillsbrevet fra LMD. Det er også forsøkt å synliggjøre eventuelle mulige tiltak på områder hvor vi har forslag vi mener kan være hensiktsmessige.

I forkant av denne innspillsrunden har vi hatt dialog med reindriftnæringa i vårt forvaltningsområde om saken. Vi vil derfor ta med innspill og synspunkt fra denne dialogen på områder hvor det er naturlig. Dette kan eksempelvis være på forslag til tiltak for å møte utfordringene, siden reieneierne er de som står utfordringene nærmest, og som er best rustet til å foreslå praktisk, gjennomførbare tiltak. Som tidligere nevnt så henger mye av dette sammen med hverandre, slik at en viss grad av gjentagelse vil det nok nødvendigvis bli.

Helsesituasjonen, herunder risiko for smittsomme sykdommer

Å ha god helse i en reinflokk er viktig, og god helse og kondisjon på dyrene vil gjøre dem mindre utsatt for tap til alle tapsårsaker, inkludert sykdom. Tilfeller av sykdom forekommer i enhver husdyrproduksjon, også i reindrifta. hos Statsforvalteren har liten konkret kunnskap om helsestatusen i den enkelte reinflokk i vårt område, og det er svært sjelden at vi får informasjon om syk rein. Det er kun unntaksvis at vi har fått kunnskap om sykdomsutbrudd i vårt reinbeiteområde, og sist gang omhandlet det et utbrudd av hjernemark. I forbindelse med slakt så godkjennes slaktene av Mattilsynet, og skrotter som anses uegnet for konsum kasseres. Slaktebasen viser at det er et fåtall dyr som kasseres, noe som indikerer at den generelle helsestatusen på rein er god.

Risiko for smittsomme sykdommer oppleves som mer aktuelt nå enn tidligere, i lys av endrede klimatiske forhold. En del parasitter, insekter og mikrober vil få bedre levevilkår med økende temperaturer, og reindrifta vil nok måtte forholde seg til andre og flere sykdoms- og helseutfordringer på rein nå enn tidligere. I lys av dette, er det viktig at den reindriftsfaglige kompetansen hos veterinærer er god. Reindrifta opplever det som veldig varierende hvor mye kunnskap veterinærer har om rein og tamreindrift, og dette er noe de mener bør inn i veterinærutdanninga i større grad. At Reinhelsetjenesten hos Veterinærinstituttet nå jobber med å øke kunnskapen både hos reindrifta sjøl og hos veterinærer er svært positivt, og dette er et viktig arbeide som vi mener må fortsette.

En sykdom som er veldig dagsaktuell nå, er skrantesjuka. Filefjell reinlag grenser til Nordfjella sone 1, hvor skrantesjuka er påvist på villrein. Veien er svært kort til reinlagene og videre inn i det samiske reinbeiteområdet. At Mattilsynet nå utarbeider en nasjonal beredskapsplan for skrantesjuka er svært bra, slik at det blir mer tydelig for alle parter hvordan vi skal opptre ved eventuelle positive prøver. Det er også svært viktig å kommunisere viktigheten av å være føre-var i en slik situasjon. Med den nærheten reindrifta har til hverandre, både geografisk og praktisk med samarbeid mellom distrikter, både i Norge og over landegrensene, er det vanskelig å se for seg annet enn at skrantesjuka i tamreinnæringa vil være katastrofalt for dyrevelferden, samisk tamreindrift og næringa i sin helhet.

Produksjon og drift

Generelt så er produksjonen i reindrifta i Trøndelag og sørover god. En relativt stort andel av det totale slakteuttaket i landet kommer fra dette reindriftsområde, målt opp mot reintallet i området. Så må det nevnes i denne sammenheng at reinlagene står for en stor andel av slakteuttaket i regionen, selv om produksjonen også er høy i andre reinbeitedistrikt. De fleste distriktene hos oss er helårsbeiter, som driver innenfor sitt geografiske område hele året, og som i liten grad overlapper i beitebruk med nabo-distrikter. Felles vinterbeitedistriktet i Femunden for to sommerdistrikt er unntaket. Det kan tenkes at dette medfører at det i mindre grad er knyttet konflikt til områdebruken mellom distriktene i Trøndelag enn man ser lenger nord.

Den laveste produksjonen finner man i gamle Nord-Trøndelag fylke, og dette samsvarer med området hvor tap til rovvilt er svært høyt. I enkelte områder oppgis det kalvetap på over 60 %, og det er da nødvendigvis svært krevende å opprettholde en høy produksjon/slakteuttak.

Avl og flokkstruktur

Flokkstrukturen i reindriften i Trøndelag og sørover består hovedsakelig av simler og kalv, med en lav andel okser. Reindriften er, som andre husdyrproduksjoner, basert på et stort uttak av årsproduksjonen i form av kalveslakt. Hele tilskuddssystemet er innrettet mot å belønne en høy årsproduksjon av kalv, noe som naturlig nok resulterer i en flokkstruktur hvor hovedandelen er nettopp simler og kalv. De forskjellige dyrekategoriene har sine styrker og svakheter i møte med de til enhver tid rådende forhold, og det har blitt etterlyst fra reindriften en større fleksibilitet til å styre (flokkstruktur) og slakteuttak etter disse forholdene. Da må også tilskuddssystemet åpne for det. Et eksempel kan være at klimatiske endringer medfører hardere vintre i form av vanskelig tilgjengelige beiter. Da kan det være hensiktsmessig å ha en reinflokk som inneholder en større andel okser, nettopp fordi disse er større og sterkere, og derfor bedre egnet til å grave frem lav.

En faktor som kan ha stor innvirkning på avlsarbeid, er tap av rein. Enten det er tap til rovvilt eller til jernbane/vei m.m. Dersom tapet i en reinflokk blir av en slik størrelse at det er vanskelig å opprettholde produksjonen, vil også avlsarbeidet lide under dette. Stort tap gir mindre handlingsrom når det skal velges ut avlsdyr til påsett kontra hvilke dyr som skal tas ut til slakt. Er dette tapet stort over lang tid, så kan man også anta at terskelen for å sortere ut dyr til slakt blir høyere, nettopp fordi man ønsker å opprettholde flokkstørrelsen og derfor må sette på de man har igjen. Dette kan innebære at dyr som burde vært slaktet på grunn av høy alder ikke blir det. En slik prioritering over tid vil ha negativ effekt på kondisjonen på reinflokken og derfra virke negativt på dyrevelferden.

Rovilttap

Tap til rovvilt vil nok mange reieiere, særlig i nordre deler av vårt forvaltningsområde, oppgi som hovedårsak til dårlig dyrevelferd i sine reinflokker. Vi ser at tapet til rovvilt i enkelte områder er uforsvarlig høyt, noe som får store konsekvenser for driften og inntekten i de enkelte reinbeitedistriktene/reinlaga. Konsekvensene påvirker reindriften både direkte og indirekte. At rein jages, skades og drepes av rovvilt er i seg selv dårlig dyrevelferd, og når tapet blir så stort at man mangler slaktedyr sier det seg selv at dyrevelferden ikke er særlig god. Men det er også viktig å ha med seg de indirekte konsekvensene av rovvilt i reinflokken. Jaging medfører stress og uro, og mangel på tilstrekkelig beitero kan føre til lavere slaktevekter. Videre vil avlsarbeid bli svært vanskelig, når man i realiteten ikke har avlsdyr å velge mellom grunnet høyt tap. Flere steder oppgir reindriften at de ser seg nødt til å slakte ut den største kalven på høsten, siden det er denne slakten som danner beregningsgrunnlaget for produksjonspremien. Reindriften opplever også at saksbehandlingstiden hos Miljødirektoratet tar uforholdsmessig lang tid når det søkes om skadefelling vinterstid, noe som igjen fører til unødvendige dyrelidelser.

Tap av rein på vei/jernbane

På samme måte som med rovvilt så gjør tap av rein på vei/jernbane også at man mister mye dyr og ikke kan drive selektiv avl på samme måte. Tap på vei/jernbane gir også store dyrelidelser med dyr som blir hardt skadet og drept. Reindriften utøver opplever at det blir dårlig mottatt om de ringer inn reinmeldinger om rein på jernbanen, og at oppfølging av skadde/påkjørt rein ikke skjer umiddelbart. Viltstengsler langs vei/jernbane kan redusere både tap og dyrelidelser, men det er lite vilje til dette hos baneiere. På Rugldalen i Røros kommune har det skjedd en uheldig oppsetting hvor man i stedet for å sette opp gjerdet i samarbeid med veieier, har satt det opp mellom jernbanen og veien. Dette medfører at rein som kommer mot gjerdet blir gående på veien i stedet for at veien også kunne vært på andre sida av gjerdet. Samarbeid og dialog når gjerder settes opp er viktig.

Økt ferdsel og bruk av utmarka

En økt bruk av naturen og utmarksområdene, med økt ferdsel inn i reinbeiteområdene, kan medføre forstyrrelser og en ytre påvirkning på reinen som kan være uheldig. I verste fall kan det føre til dårligere dyrevelferd. Det er viktig at reinen har beitero, og ikke kontinuerlig blir skyvd på grunnnet forstyrrelser. Da vil energibalansen raskt gå i minus. Reindriften opplever mange steder at ferdselen inn i reinbeiteområdene har økt, og at det nå er flere mennesker som ferdes i områder som før var relativt urørt av allmennheten. Mindre beitero og mer stress er åpenbare konsekvenser, men også endret beitemønster vil kunne skje på bakgrunn av stor ferdsel. Det oppleves også fra reindriften side som at bruken av løshund i forbindelse med elgjakt har økt, og at dette potensielt også kan få uheldige konsekvenser for velferden til rein om løshund slippes i nærheten av reinflokken.

Arealpress

Dette er kanskje den største påvirkningsfaktoren på dyrevelferd i reindriften, både direkte og indirekte. Tap og fragmentering av viktig beiteland er en stor utfordring for reindriften i dag, og kan ha stor negativ effekt på dyrevelferden. I tillegg så er mange infrastrukturtiltak og utbyggingsprosjekter irreversible, ved at de totalt endrer landskapets karakter permanent. Dette påvirker selvfølgelig reindriften som brukere av denne utmarka. Konsekvensene av arealinngrep er mange; beiteland forsvinner, beite- og driftsmønster endres, annet mindre egnet areal må tas i bruk, mer press på nærliggende innmarksarealer, tilleggsføring er nødvendig i større grad m.m. Tap av areal vil også medføre mindre fleksibilitet til å møte andre store utfordringer, da man rett og slett får mindre plass. Nettopp det å ha alternative beiteområder tilgjengelig dersom nåværende ikke blir brukbare, er viktig. Og dette blir mer krevende dersom arealene krymper og fragmenteres. Tilgangen til luftingsområder kan begrenses ved arealinngrep, noe som gjør at reinen vil trekke ned i skogene for å unngå insektsplagen. Dette vil igjen medføre mer krevende driftsforhold og det vil være vanskeligere for reineier å ha god oversikt på flokken (mer ressurskrevende gjeting).

Klimaendringer

Endring i klima vil nok få store konsekvenser for reindriften i mange områder. Kanskje ikke utelukkende negative, men en endring i dagens driftsmønster vil nok være nødvendig flere steder. I nordre deler av vårt reinbeiteområde ligger mye av reindriftsarealet i kystnære områder, som nok vil påvirkes i stor grad av klimatiske endringer og endrede værforhold relativt tidlig. Dette kan medføre at driftsmønster må endres, i form av manglende snødekke, åpne elver m.m. Det er nærliggende å tro at vinterbeiteområdene nært Femunden, som har et mer tørt innlandsklima, påvirkes i noen mindre grad. Endret klima kan medføre mer insekt/parasitter, som i seg selv har negativ innvirkning på reinens helse og kondisjon. Dersom tilgangen til luftingsområder begrenses ved arealinngrep parallelt med klimatiske endringer, så vil dette kunne medføre at reinen trekker ned i skogen/lavereliggende områder for å unngå insektene. Dette vil igjen medføre mer krevende driftsforhold og det vil være vanskeligere for reineier å ha god oversikt på flokken. Likeledes vil det kunne medføre større konflikt knyttet til rein som trekker inn på innmarksarealer.

Mellommenneskelige forhold

I Reindriftenloven av 2007 ble ansvar for interne forhold i reindriften (beitebruk, reintallsfordeling, beitetider m.m.) flyttet fra område- til distriktsstyrene. Distriktsstyrene fikk dermed et større ansvar for å ivareta interne forhold, hvor distriktsplan og bruksregler ble vesentlig. Det medførte nok også en større andel administrativt arbeid innad i distriktene enn det kanskje var tidligere. Dette har vi sett at kan være krevende. Enkelte reinbeitedistrikt har et selvstyre som fungerer dårlig, og interne uenigheter kan nok i enkelte tilfeller bli altoppslukende og svært ressurskrevende. Dette kan i

ytterste konsekvens bety at mindre ressurser brukes på å drive med reindrift, noe som igjen kan påvirke dyrevelferden i større og mindre grad. Her er det nok nødvendig at forvaltningen tar en mer aktiv rolle enn vi har gjort tidligere, og sørger for nødvendig kursing og opplæring i selvstyre og hva dette faktisk innebærer.

Alle de ovenfor nevnte påvirkningsfaktorene kan påvirke dyrevelferden negativt ved å kunne gjøre de interne forholdene innad i reindriften mer krevende. Å drive under vanskelige forutsetninger over tid vil påvirke samarbeid og samhold negativt, og man kan tenke seg at også slike forhold vil kunne påvirke dyrevelferden over tid. Reindriften er avhengig av samarbeid, og dersom dette av ulike årsaker ikke fungerer, vil også den daglige driften lide under dette. Noe som igjen kan få følger for dyrevelferden.

Med hilsen

Siv Merethe G. Belbo
Reindriftdirektør
Statsforvalteren

Lina Nøstvold
seniorrådgiver
Statsforvalteren

Dokumentet er elektronisk godkjent